

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Theophili Raynavdi, Ex Soc. Iesv. Erotemata De
Malis Ac Bonis Libris, Deque Ivsta Avt Inivsta, eorumdem
confixione**

Raynaud, Théophile

Lvgdvni, 1653

Series III. Libri in se non mali, sed nociui.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11141

culentum experiatur. dimittit eos absque nota. Tichonius Donatista hæreticus fuit, & libro suo de Scripturæ regulis, fermentum Donatistarum immiscuit, ut monet Diuus Augustinus 3. de doctr. Christ. cap. 30. qui tamen ad eius libri lectionem inuitat lectorem; nec vult aboleri, sed legi cautè. De Origenis, & Nouatiani libris, nihil attinet dicere; versantur enim omnium manibus cum fructu, etiamsi autorum in eis nazui, ac maculæ non vno loco supersint, constatque Nouatianum fuisse apertè hæreticum: & eodem titulo insigniatur Origenes in Conc. Lateranens. sub Sancto Martino consultat. 5. Anathematismo 18. & eodem modo notetur à multis Patribus, ut obseruauit Cassiodorus lib. diu. instit. cap. 1. vbi Origenem denuò à Vigilio Papa damnatum memorat. Nilominus tamen Sanctus Hieronymus epistola ad Paulum Concordiensem, Nouatiani librum ad se transmitti postulabat, ut cognitis eius venenis libentiùs Sancti Cypriani antidotum biberet. In Origenis verò lectione quàm frequens esset, ex Ruffini in Hieronymum scriptis, non semel discimus.

379.

Itaque sapiens Theodoretus monitum lib. 3. Polymorphi, hinc iure locum habet, post allegatum librum hæretici scriptoris Eusebii Emisleni. [Imitare ergo apes, (inquit,) ô vir bonè, & sacra Scripturæ prata, & Sanctorum Patrum pulchros flores mente circumuolans, fidei fauos in te contexe. Quod sicubi herbam inueneris, nec dulcem, nec esculentam, cuiusmodi est hic Apollinaris & Eusebius, habet tamen aliquid inutile ad mel conficiendum; non est alienum, quod bonum quidem est sumere; quod verò noxium relinquere. Etenim apes sæpè in venenosis fructibus insidentes, quod est quidem perniciosum relinquunt; quod verò est sibi accommodatum, accipiunt. Hæc tibi quidem, ô amice, iure fraternæ amicitiaë confulo. Tu autem rectè quidem feceris, si monitioni parueris: sin autem non parueris, nos cum Apostolo dicemus, nos mundi. Diuisimus enim secundum Prophetam, ut iussi sumus.] Plurima in hanc rem congeffit Claudius Espencæus, lucubratione de lectione librorum suspectorum, quam attexuit editioni vltimæ suorum Commentariorum in epistolam ad Titum.

EROTEMA XV.

*Librisne quibusdam interdendum, ob solam
lectoris fragilitatem.*

380. **L**ibri quicumque nociui meritò sunt configendi, etiamsi mali in se non essent, aut etiam licèt essent optimi.

*Etiam libri Canonici quibusdam subduci, ob eorum
infirmiorem.*

Habemus huius rei exemplū, quod nulla tergiversatio eludat, nulla vis aperta deiiciat. Quid sanctius sacris Codicibus, ac diuinis Scripturis? An nõ hæc Dei ipseus
ad

ad mortales literæ, à S. Augustino iure sunt appellatæ? Ita ille in *Psalnum* 131. *ad versum* 14. & in *Psalnum* 149. *ad versum secundum*. Nonne item iure PP. omnes in cumulatiflima factorum voluminum elogia effunduntur? Videtis Delirium in *proloquiis in Genesim*, & Mendocam in *preludiis ad libros Regum*. Et tamen Hebræos olim, arcuisse iuvenes ante annum ætatis trigessimum à lectione Canticorum Salomonis, & quarumdam aliarum Scripturæ partium, quod posset ea lectio damnosior illis esse, quàm fructuosior, si cortici nimium inhærentes, ad medullam non peruaderent, refert, & approbat Naz. *Apol.* 1. & S. Hieron. *epist. ad Eustochium Virginem*, de commentarij in Ezechielem dedicatione. Ad Lætam item *de institutione filia*, (haud dubiè vestigijs Hebræorum insistent.) autor est, vt illa Christi tyruncula, [ad vltimum sine periculo discat Canticum Canticorum: ne si in exordio legerit, sub carnalibus verbis, spirituum nuptiarum Epithalamium, non intelligens, vulneretur.] At hæc est quædam talium librorum confixio, nempe respectu quarundam personarum, quibus ea lectio posset officere, non libri vitio, sed legentis imbecillitate.

Eadem ex causa, oprandum esset, idque iam pridem annisa est Ecclesia, vt vulgus promiscuum à lectione librorum sacrorum abstineret: quod experientia doceat, eam lectionem simplicibus plerisque esse in ruinam, dum multa ibi obscura, & intellectu difficilia iuxta S. Petri monitum deprehendunt, quæ dum extricare, & quo par est sensu accipere nequeunt, abducuntur in errorem. De hoc S. Hieronymus *epist. ad Paulinum*, grauitè exoptulauit. Estque id seminarium pruriginis illius tractandi de dogmatibus, quam ex Scripturæ peruolutione assidua, pusillo gregi ingenerare, satagunt lupi, pastorum nomina eminentes, veri ouium Christi ministri; hoc est, lanij, ex Virgiliana phrasi, de qua plenè Genebrardus in *expositione liturgia cap. 8. sub finem*. Iam olim Nicephorus Gregoras stomachatus meritissimè est in eam absurdissimam, & periculi plenissimam insulstatem, ex Scripturæ per quoscumque temeraria lectione profectam, qua res sacræ profanantur, & mysteriorum tractatio ad vilissima quæque in Republica capita deuoluitur. Locus est *lib. 10. Rom. historia, ad libri finem*; ex cuius oratione conficitur, Scripturam non nisi adhibito delectu esse permittendam, nec esse quorumcumque eam versare, ne in libro vitæ, mortem inueniant, vt plerisque improvidis accidisse compertum habemus. Nota mihi scæmina primaria Calviniana, quæ cum inter legendum locum illum Sapientis, *Melior est iniquitas viri, quàm mulier benefaciens*, non posset se eius loci ambagibus expedire, exclamauit *hoc non esse verbum Dei, sed Diaboli*; & locum defixo cultro transfixit. Consultius illi fuisset, tali lectione abstinere, vt sanctè ac prouidè edixit Ecclesia, quoad vulgus profanum. Simili ex causa olim apud Romanos, soli Pontifices legebant libros Sibyllinos, quod timerent Romani ne libri illi fatidici, tametsi boni, attentæ lectorum conditione, noxij euaderent. Videtis Lanselium *dispunct. ad Iustinum contra Casaubon. cap. 6.*

381.

Proportionali ex causa, alij libri, etiamsi optimi, subducendi.

382.

Non dissimiliter ergo ad auertenda mala quæ ex quibusdam libris in se non malis, aut etiam bonis, sed respectiuè malis, atque damnosis, oriri possent, eo quòd legentium imbecillitas inde lædenda, vel scandalum passiuum ingenerandum esset, iustum est, cum temporum, locorum, aut personarum circumstantiæ id deposcunt, configi libros eiusmodi. Ita enim ferunt leges prudentiæ. Nec obtendenda est libri in se bonitas, & quòd solo legentium vitio futurus sit damnosus. Libri namque cum ad docendum dirigantur, eo ipso quòd lectorum bono incommodant, mali sunt habendi, & meritò patent confixioni, etiamsi doctrina quam continent, vitio careat; Scriptor enim ille lacum fodit, nec imposuit operculum. Vnde lapsi asini damnum sustinebit, ait S. Cyrillus *lib. 7. de ador. pag. 183.* Hoc si cautum fuisset in nonnullis libris ante annos aliquot inopportune vulgandis, parcitum esset operæ ac labori plurimorum. Nec tragædiis ea occasione excitatis, locus fuisset. Iraque meritiò configuntur ac premendi decernuntur eiusmodi libri, quia sicut mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo, iuxta Sapientem *Proverb. 25.* ita nihil incongruentius, ac plerumque nihil deterius & periculosius, verbo vero, sed extra rem prolato, ac non in tempore: vt propterea *seq. cap. 26.* addat Sapiens parabolam, (dictum, inquam, sapiens, & auream sententiam,) in stulti ore qui eam efferre nescit in loco, ac tempore, non secus nocere, ac si spina nascatur in manu temulenti; qui præ rationis interclusione, ac impotentia sui, improuida spinæ contrectatione, manum sibi fœdè perfodit atque cruciat.

Commurmuratio de Bellarminiana panoplia.

383.

Dubitatum quandoque à nonnullis scio, an opera de rebus controuersis à Cardinale Bellarmino conscripta, referenda essent in hanc classem. Constat siquidem, hæreticos posse his libris abuti, quæ pro ipsis ibi referuntur legentes, dimissis cæteris. Nec dubium, plerumque catholicos, ex lectione obiectorum per hæreticos, dum non satis capiunt subiectas responsiones, agi posse in errorem. Verùm hinc trepidatur timore, vbi non est timor. Hæretici enim si pertinaciter volunt perire, habent satis librorum per quos pereant, non consulto Bellarmino: si autem virus quod Bellarminus ex sectariis refert, eligunt malitiosè, antidoto neglecto, culpa ipsorum, & nequitia est, cuius reus fieri non debet Bellarminus. Catholicis autem nihil inde timendum, quippè qui ex opposita redargutione, facile cauebunt errorem. Possit sanè Bellarminus illud S. Cyrilli Hierosol. *catech. 6.* post relatas impurissimas hæreses Manichæorum, vsurpare, alloquendo Catholicam lectorem. [Polluimur ista dicentes: Ne autem aliquis eorum, qui adsunt, ex ignorantia in sordes eiusmodi hæreticorum incidat, etiamsi, & os meum, & Auditorum aures polluam, tamen id confert. Multo enim melius est, accusandis, & reprehendendis aliis audire absurda,

absurda, quàm ex inscitia, in eadem incidere. Longè melius est, vt sordes cognoscas, & oderis, quàm ignorans, in eadem incidas.]

Et verò eadem securi qua Panoplia Bellarminiana feriretur, excindere simul oporteret libros S. Augustini contra Faustum, & libros contra Iulianum Pelagianum, & alios contra varios Donatistas, necnon alios in operibus Polemicis, vbi hæreticorum verba fusè refert, subiectis confutationibus. Item perditos oporteret libros complures SS. Gregorij Nysseni, & Basilj contra Eunomium, quibus huius hæretici longa fragmenta intexuntur. Torus S. Epiphanius, (quipè factus hæreticorum sermonibus, & argumens,) dedendus Vulcanò esset. S. Cyrilli opus contra Iulianum, Apostatæ illius longa fragmenta, impia, & igne dignissima, subiectis confutationibus ad nos vsque propagavit: neque tamen illud Cyrilli opus, sanus quisquam perditum velit. In summa, ingens strages inferenda esset operibus, non modò innumerorum Recentiorum, quorum laus est in Euangelij defensione; sed etiam grauissimorum Patrum, quod nemo pius, aut prudens tentatum velit. Doctissimus Card. Perronius cum hoc sibi calumniosum de Bellarmini Controuersis iudicium affingi inaudisset, copiosè & validè illud detersit, vt refertur in ipsius Bellarmini vita lib. 2. cap. 7. Quare subdolè ringatur, quantum volet, inuidia: Opus de rebus controuersis à Bellarmino conscriptum, immortalitate dignissimum est, nec iis libris est annumerandum, quos ob lectorum solam fragilitatem par sit configi ac premi. In sua causa, latè idem monstrat Alfonso de Castro lib. 1. de iusta hæretic. puni. cap. 20.

384

*Cautio circa scandalum pusillorum, hac
in parte.*

Igitur ij duntaxat libri referendi sunt in hanc classẽ, qui verè & propriè continent scandalosam doctrinam, quæ scilicet verè occasionem ruinæ præbeat lectoribus. Quamquam obseruatum diligenter oportet, monium Abulensis 1. p. defensorij, in fine, vbi impetitus quòd scandalosè scripsisset, sic elicit eam labem. [Postremò obiiciebatur, quòd licèt prædicta essent vera, & benè dicta, tamen non habebat conclusio poni in talibus terminis, quia erat scandalosa. Dicendum, quòd istud scandalum, aut erat literatorum, aut ignorantium: si literatorum, non stat; quia conclusio est vera, & in terminis propriissimis; ideo nullus vir literatus debet scandalizari, sed potius gaudere de veritate posita in terminis propriis. Si autem ignorantes scandalizantur, ego non præstiti causam, quia ego non iui ad prædicandum populo rudi in lingua Italica, vel Hispanica; sed iui ad disputandum cum viris doctissimis, qui de talibus non scandalizarentur. Si autem viri rudes, velint legere conclusiones meas, vel audire dicta in disputatione, & ex hoc propter ignorantiam suam scandalizentur, ex hoc ipsi sunt in culpa, quia se miscent illi rei, quæ ad eos non pertinet. Ita etiam scandalizarentur, si legerent ea, quæ ponit B. Paulus ad Rom. 9. de prædestinatione, & præscientia; & quæ habentur in aliis locis Scripturæ. Similiter, si audierint mysteria, quæ loquuntur Doctores de Trinitate, & Incarnatione, & Eucharistia, & in aliis materiis altissimis, turbabuntur: & tamen propter hoc

385

hoc non debent Doctores cessare à doctrina, & à Scriptura, sed potius simplices accendi sunt, ne ista audiant, quia non oportet eos sapere, plus quàm oportet, sed sapere ad sobrietatem, secundum conditionem suam.]

EROTEMA XVI.

An Chymici libri configendi?

386. **I**N hoc ordine librorum in se non malorum, sed noxiorum, recensendos non iniuria quis dixerit libros Chymicos, quatenus metallorum transmutationem tradunt. An *Chemicos* dictum oportuerit, quod Lælius Biscola *tom. 1. subsec. lib. 18. cap. 1.* contendit, mitto quærere.

Alchymicum studium optimum; libros de eo, à confixione immunes esse oportere, quæ suadere videantur.

Esse autem doctrinam Chymicam ex se non malam, etiam qua ex parte spectat Chrysoptæiam, verior sententia fert, cum nihil videatur incommodi, admittere in naturæ ordine, vires idoneas ad transmutationem metalli vnus in alterum. Videtis S. Thomam 3. *meteor. lect. 7.* Ferneliurum 2. *de abditis rerum causis c. 18.* Guilandinum *lib. de papyro.* Delrium *lib. 1. Mag. cap. 5. q. 8. sect. 2. & 3.* Monétque Corduba *lib. 1. quest. 17. §. 1. dicto 2.* nihil possibili per Chymicos effectiõni veri auri, officere, decretum Ioannis XXII. quod negat posse facere rem de fide, defectu reuelationis diuinæ de ea re. Nec id re vera intendebat Pontifex; sed tantum volebat amouere fideles à vano studio, quod plerasque familias iam olim subuertit; siue re ipsa longo vsu, pertinaci eius exercitatione possit effici aurum, siue non possit; quod permittitur disceptationi peritorum.

387. Posse autem re vera effici aurum interuentu Alchymix, atque ad eò libros de Alchymia non debere confixioni patere, probat fusissimè Robertus Vallensis *cap. 1. operis de veritate, & antiquitate Artis chymica.* Argumentatur autem partim ab authoritate sacra, partim ab humana omnis generis. Inter sacra testimonia profert primo loco Esdræ *lib. 4. cap. 8.* verbis illis. *Dicam autem coram te similitudinem Esdræ. Quomodo autem interrogabis terram, & dicet tibi, quoniam dabit terram multam, magis unde fit fœtile; paruum autem puluerem unde aurum fit.* Quam ille censet esse explicatissimam assertionem Alchymix. Addit Salomonem *c. 38.* (Iesum Sirach voluit dicere,) Ecclesiastici verbis illis. *Altissimus creauit de terra medicinam, & vir prudens non abhorrebit eam.* Item illa Dauidis Psalmo 12. *Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum ter, repurgatum septuplum.* quem locum duplici alia lectione illustrat. Prior est, *Eloquia Domini, eloquia munda, argentum igne examinatum in vase terreo purgatum septies.* Posterior verò est, huiusmodi.

modi. Verba Dei, verba pura, argentum in Aludele exustum, in terram, seu pulverem refusum septies. Est *Aludel* vox Arabica, latinè sonans *Sublimatorium*, aut vas, in quo fit sublimatio Chymica, de qua Geber. *lib. 2. cap. 43.* Quòd ergo sublimatione per ignem lentum facta, septiesque iterata, argentum quouis auro perfectius reddatur, inde David puritatem, & nitorem diuinæ legis supra quoduis vulgare aurum, expressit ea comparatione argenti, in Aludele per fusionem Chymicam repurgati, quo ipso, artificium Chymicum approbavit. Accedit suffragium sancti Ioannis Euangelistæ, quem Auicenna *lib. de Anima, dictione 1. cap. 7. ad finem*, & Vincent. Bellouac. *in speculo naturali*, numerant inter Alchymistas, & subscribit Adam de sancto Victore in Prosa de sancto hoc Euangelista, dicens de eo, *Cum gemmarum partes fractas solidasset, has distractas tribuit pauperibus: in exbaustrum fert thesaurum, qui de virgis fecit aurum, gemmas de lapidibus.* Vincentius Bellouac. *lib. 5. speculi natur.* Noëmo adscribit Chymicæ peritiam. In summa Autor de quo agimus, Robertus Vallensis, pro Alchymicæ veritate omnis generis Doctores, excerptis eorum locis, sed non semper signatis libris, præsertim Theologorum, adducit. E Theologis S. Augustinum, Albertum Magnum, S. Thomam, Scotum, Gulielmum Parisiensem, Adamum Victorinum, Vincentium Bellouacensem, Gasparem Contrarium, Chrysogonum Polydorum. Ex Iurisperitis Ioannem Andream *in addit. ad Specul. rubr. de crimin. falsi. Oldrad. cons. 74. Panormitanum ad 5. Decretal. tit. de sacrileg. cap. 2.* Ex medicis Hippocratem *lib. 1. prognost. cap. 1.* Galenum *lib. 9. de simpl. c. de Conja*, Auicennam *lib. de mineralibus, & lib. de Anima dict. 1. cap. 12. & lib. 2. tractat. 1. cap. 4.* Abuhali *epist. de re tecta.* Razim. *lib. lumen luminum*, Haly *in lib. Elixiris. Dioscoridem lib. 3. cap. 115.* Arnaldum à Villanoua *in suo Testamento & cap. 3.* Rosarij. Valecium de Tharanta *lib. 5. præct. cap. de strangul. Petrum Aponensem differentia 59. littera P.* Ex Philosophis laudatores Alchymicæ adducit Hermetem Trismegistum, à quo Chymia dicta *Hermetica*, Aristotelem *lib. de secretis secretorum cap. 65.* Alexandrum Macedonem *in quadam epistola*, Plinium, Geberem *lib. 3. cap. 79.* Suidam, v. *χημεία*, Raymundum Lullum *libro Codicilli cap. 53.* Marsilium Ficinum *de vita calit. comp. cap. 3.* Ioannem Dastinum Anglum *lib. 1.* Bernardum Comitum Treuerum *lib. respons. ad Thom. de Bonon.* Ioannem Picum Mirandulanum *lib. de hom. dignit.* Ex Poëtis allegat Virgilium *ecloga 6.* memorantem mala Hesperidum, quem locum VVillicchius *ibi, in posterioribus scholiis*, de Alchymia accipit. Et adiungendus est locus sexti Æneidos de ramo aureo. Magnam item partem figmentorum Poëticorum, Chymiam spectasse docet. Annectit denique idem Vallensis, longum syllabum Scriptorum, qui de Alchymia Arabicè, Græcè, & Latinè scripserunt. Hinc ille Autor satis superque firmatam putat Alchymicæ veritatem, ex quo apertè sequitur, libros de ea conscriptos, nequaquam patere confixioni.

Resolutio; Chymica quoad Chryſopæiam,
mera inertia.

388. Nihilominus Chymica, prout Chryſopæiam ſpectans, qualem hætenus tradiderunt, qui in eam incubuere ſpagyrici innumeri, & veteres, & recentiores, mera inertia eſt, vt dixit Gregorius *quaſt. 5. prologi artic. 2.* ad quamdam Aureoli confirmationem; id eſt, non habet rationem veræ artis, certis principiis nixæ, ſed aut eſt mera deceptio, aut ſi quid reuera aliquando efficit, fortuitò tantùm, & caſu efficit. Quod ſenſiſſe puto, qui Chymicam, & Chymicos libros, ſimpliciter improbant: cuiuſmodi eſt S. Thomas *in 2. d. 7. quaſt. 3. artic. 1. ad 3. & quaſt. 6. de potentia artic. 1. ad 18.* vt latè eum expendit Tabiena v. *Alchymia 2.* (refragante tamen Sylueſtro v. *Alchymia 3.*) Adhæſerunt ei S. Doctoris iudicio, Ægidius *quodlibeto 3. quaſt. 8.* Palac. *in 2. diſt. 7. Agricola lib. 5. de foſſil. Buccaffer. 4. meteor. comment. 43. Scalig. exerc. 106. & 327. Comitulus 3. reſponſ. quaſt. 33. Pineda 4. de Salom. cap. 21. Val. 2. 2. d. 6. quaſt. 13. Pererius 8. Phyſic. cap. 1. quaſt. 7. Quin etiam Cantiprat. lib. 2. apum. cap. 21. num. 2.* relata narratione de reperto Romæ vaſe marmoreo aqua quadam repleto, quàm ex ſanguine, & carnibus Baſilici in modum aquæ roſacæ æſtuante cucumella expreſſam; caſu cùm effunderetur æri affuſam, pulcherrima auri ſpecie metallum illud imbuiffe dicebant; ſubiungit, aurum Chymicum, inde exiſtens, ſpecie tenus aurum eſſe, nec niſi adulterinum; ideòque Deum paſſum non eſſe, vt vir bonus marmorei illius vaſis inuentor, aquæ illius uſu inſiceretur; cùm primùm enim apparuit, effuſa eſt tanquam aqua communis, & inutilis. Sic ille Chymicam ſophiſticam cenſens, & indignam factu. Eſtque communis prudentium ſenſus, vt proinde meritò Genebrardus *in Pſalmum 11.* exhibilet Melanchtonem, qui huic vaniſſimæ vanitati præſidium conciliare tentauit ab illis verbis Pſaltis, *Eloquia Domini, eloquia caſta, argentum igne examinatum, probatum terra, purgatum ſeptuplum;* quaſi argentum igne excoquere, & ſcoriis, ac fæcibus abiectis expurgare, idem ſit, quod Alchymiam facere.

Nec ſapientius Roberus Vallenſis *ſuprà* adductus, huic trahit medicinam de terra creatam, iuxta Siracidem, & puluerem vnde fit aurum, qui paruus præ terra vulgari, è qua ſinguntur vaſa; ac virgas auto commutatas à Sancto Ioanne Euangelifta, vt eſt in *gertiſ Abdia lib. 5.* Priora illa ineptiſſimè trahuntur ad Alchymiam. Hoc verò poſtremum, ſi re ipſa contigiffet, miraculo, non Alchymia eſſet adſcribendum. Itaque Alchymia caret diuino, & Sanctorum ſuffragio. Nec ſuffragium humanum quod præterea conglobabatur, re verè eam confirmat, prout eſt in uſu recepto, ſed ab omnibus verè ſapientibus exploditur, quorum longum ſyllabum iam dedi.

389. Tot ergo, & aliorum, quos prædicti referunt, ſapientiffimorum hominum iudicio, Chymica diſciplina, qualem à tanto tempore, à tam multis, multo ſtudio tradi videmus, eſt mera inanitas; nec hætenus niſi ad marſupiorum euacuationem profeciſſe deprehenditur, vt eleganter proſequitur Petrarca *lib. de remed. cap. 111.* & exemplis comprobatur apud Cardanum 10

de varietat. cap. 51. & apud Maiolum tom. 2. colloq. 5. Et ut aliquid quandoque casu potius, quàm arte efficeret in auri confectione, tamen vsus eius metalli, illicitus est, cum in medicina, tum in contractibus, tum in monetæ fabricatione, ut Petrus à Navarra lib. 3. de restit. cap. 2. à num. 66. rectè statuit, & Alchymista aurum suum, ut verum venditans, est infamis, ac indignus, qui testis munere fungatur, ut probat Petrus de Monchada in additionibus ad Crozum parte 4. de restit. num. 197.

Libri Chymici de Chrysopeia, quatenus configendi.

Hæc cum ita se habeant, omninò videtur affirmandum, libros Chymicos quatenus ad eam quam dixi metallorum confectionem porriguntur, configendos iure esse, ut inhibeantur grauia damna, & fortunarum, & salutis animæ, quibus obnoxij passim sunt, qui libros huiusmodi peruolunt, semper discunt, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes, ut ludit S. Antoninus 3. p. tit. 8. cap. 4. initio. Multipliciter eisdem inuisit, & confixit, Raymundus Lullus locis signatis à Vadingho annali 3. anno 1315. num. 13. & 14. Suffragantur planè, qui curiosos illos libros, quos tanto numero, & pretio incensos proditur Actor. 19. interpretantur libros Chymicos, ut Mariana ibi, adducens, quod à Diocletiano in Ægypto factum prodit Suidas v. Diocletianus, & Oros. lib. 5. cap. 16. ac Paulus Diaconus in Diocletiani vita. Quamquam Diocletianus librorum Chymicorum vim ingentem flammis immisit, non tam quòd nocere lectoribus posse crederet, quàm ne prodesset; veritus Ægyptios ea lectione peruenturos ad auri veri confectionem, quæ genti ad seditiones pronissimæ, ac factiosissimæ, fieret rebellandi illecebra, quum toties exhausta ægrè quiesceret.

Cæterùm fuerunt sanè Ægyptij Chymia addicti, & eius primi inuectores, quod scribit Langius lib. 1. epistol. medic. in 53. At fabulosum est, quod addit, Pythagoram, ac Platonem ad eos adisse, ut hanc artem addiscerent. Fabulosius item, quod subdit, Hebræos Ægypto egressuros, aurea, & argentea vasa subripuisse dictos, quòd magnas opes arte Chymica comparassent, degentes in Ægypto. Pauci denique admittent, quod ait, figmentum pictorum de aureo vellere, ad libros Chymicos, exportatos ab Iasone, esse referendum: & *dépas*, quod Iason sustulit, non fuisse vellus qualecumque, sed librum, ut olim vsu receptum erat *dépas*, idest, pellibus compactum, quo ars conficiendi auri conscripta habebatur. Ex nonnullis tamen aliis, eam velleris aurei interpretationem confirmat Hadrianus Iunius lib. 5. animaduersorum cap. 12. & Bisciola tom. 1. subsec. lib. 18. cap. 1. qui addit, Ioannem quoque Picum, & Liliū Giraldu, mala aurea Hesperidum, ad Chymicam disciplinam rerulisse. Non annuet certè Fallopius in opere de re metallica, qui Chymicam artem non ante Mahumetanam sectam, docet exortam, sed à quodam Mahometis ex filia nepote primùm excogitatam, venerandis profectò natalibus miseræ disciplinæ.

391. Hæc dixerim de librorum Chymicorum confixione, iure, (vt sic dicam,) factibili. Nam hætenus quidem, nullos libros Chymicos iure positioo communi, esse veritæ lectionis, etiam post Extrauag. *Spondem*, Ioannis XXII. contra Alchymistas, rectè censuit Deltio *suprà quest. 4. conclus. 1.* quamuis iure naturæ aliter fortè statuendum esset, ne lectio huiusmodi librorum, (vti affolet,) lectores adedò capiat, vt exhauriat, coniciatque in morale fortunarum periculum, vnde innumera postea peccata progerminant. Quo ex capite, Chymicum studium, atque adedò libros, quoad priuatos, damnant Sanchez 2. *in Decalog. cap. 40. num. 51.* Penna 3. *part. directorij Inquisit. scholio 32.* & latè à Grafis p. 1. *decis. lib. 1. cap. 28. num. 27.* negans Chymicum pertinacem, esse sacramentaliter absoluendum. Ex quo sequitur, homini sic affecto, lectione Chymicorum librorum, quibus voluntas eius operis gliscat, obfirmereturque, iure naturæ interdici. Suppeteretque aliud caput ad simile interdictum, si contingeret, librum Chymicum desinere in Astrologiam illicitam, aut Necromantiam, quod frequens esse Chymistis, affirmat Cardinalis Vigerius *in decachordo, chorda 10. cap. 5.* Vide etiam Scaligerum *Exerc. 127.*

EROTEMA XVII.

Libri de argumentis inanibus, an damnandi.

192. **R**Efero in hanc seriem, libros de inutilibus argumentis conscriptos, quales sunt præter ceteros, quibus laudantur quædam illaudabilia, de quibus nos alibi cum de studiofitate, præter alia, de quibus Seneca *de breuitate vite, cap. 13.* & non pauca, quæ in eam rem addensæt Isocrates *in Helena encomio, initio.* Huiusmodi argumenta, Agellius *lib. 17. cap. 12. infames materias* vocat, & *inopinabiles.* Sic Phauorinus quartanam laudauit, & Therfitem Homericum. Podagram, & surditatem, adolescens apud Philostratum. Psainas vriticam, vt est apud Plinium *lib. 22. cap. 17.* Chrysippus brassicam, apud eundem *lib. 16. cap. 19.* Lucianus muscam, Psellus, & Calcagninus, pulicem; Isocrates Busiridem, Synesius caluitium, Erasmus Moriam, siue stultitiam, Picus Mirandula barbariem, Dusa, vmbra, Agrippa, Alinum, Turnerus ebrietatem; stercus aliqui apud Diuum Augustinum *lib. de vera Relig. cap. 42.* Hæc & alia huiusmodi *ματαιότηγεις* argumenta, (sic enim appellat Fabius *lib. 2. cap. 21.*) addensantur à Lælio Bisciola *tom. 2. horarum subsec. lib. 16. cap. 7.* nam etiam lectas à se opellas memorat de laudibus pestis, scabiei, pediculi, cimicis, & (quod æquè fatuum, ac impium est,) excommunicationis. Multa talia opera addensantem Leonem Allatum *lib. de Psellis pag. 75.* his pridem annotatis deprehendi. Gaspar item Dornauus, Theatrum suum iocosarium, aggestis huiusmodi lucubrationibus confecit.

Hos

Hes libros, si aliud non allegetur quàm argumenti inanitas, hinc ablego, quod, ut supra aduertit, alia hic dispendia attendamus, quàm temporis: & possit in huiusmodi lucubrationibus plurimum quandoque prodi ingenij. Quid enim ingeniosus Synesiana celebratione caluitij? Notauit hunc talium scriptio-
num fructum, Gellius *notato loco*, ex Phauorini sententia. [Infames, (inquit,)
materias, siue quis matuit dicere inopinabiles, quas Græci *ἀδύτοις καὶ τρώας*
ὁρθότοις appellant, & veteres docti sunt: non sophistæ solùm, sed Philosophi
quoque, & noster Phauorinus oppidò quàm libens in eas materias dicebat, vel
ingenio expergificando ratus idoneas, vel exercendis argutiis, vel edomandis
usu difficultatibus, sicuti cum Therstræ laudes quæsuit, & cum febrim quar-
tis diebus recurrentem laudauit. Lepida sanè multa, & non facilia inuentu in
vtramque causam dixit.]

393.

Absolutè tamen loquendo, inane est huiusmodi laborem subire, & in ho-
mine aliis distento curis, ratione muneris, aut gradus, labor ille posset non
vacare labe. Quò pertinet disputatio, quam instituit Hernæus *quodlib. 2. q. 16.* an
viro Theologo, mortale sit hæere in quæstionibus curiosis. Admissa enim
honestate ventilationis quæstionum curiosarum, ad laxandum, vel iucundè
exercendum animum, sicut potest honestum esse, & labe vacans ludere, di-
missis ad tempus negotiis seriis; subiungit, posse tamen esse mortale peccatum
in studio talium quæstionum; vtique nimio, si inde dispendium animarum
exoritur; quatenus qui nugis illis insistit, posset utiliter nauare operam de-
pulsioni errorum alicubi fortè vigenium, in euentu, in quo charitas, aut stu-
dium fidei, iniiciat necessitatem depellendi errores illos. Non ista frustrà iactari
ab Heruæo, sed experimento firmatum esse tricas inutiles Scholasticorum, in-
utilibus curiositatibus, imò meris nugacitatibus plus iusto insistentium, &
languentium circa pugnas verborum, nocuisse supra modum Ecclesiæ Dei, se-
culo superiore, eum Lutherana caligo operuit populos, quæstus iam pridem
est Melchior Canus *lib. 9. de locis cap. 1.* agens de Theologis arundines longas
argumentorum, & gerrarum Sophisticarum proferentibus, cum deberent tela
non imbellia vibrare.

394.

S E R I E S I V.

Libri nec in se mali, nec nocui.

Actum hætenus de libris & in se malis, & noxiis, ideòque confingendis.
Item de libris in se malis, sed non noxiis, ideòque sine cuiusquam periculo,
immunibus à confixione. Nunc agendum sequitur de libris in se malis, imò
bonis; itémquè non noxiis, sintne eorum aliqui confingendi. Hoc proponens,
videbor ad rem superuacaneam aggredi; confixio enim, damnum à libro im-
minens spectat, eiùsque vitium supponit. Vbi ergo vitium non interuenit, &
damni periculum abest, frustrà, imò cum iniuria, videtur præbendus confi-
xioni locus. Meritò tamen id à nobis agitari, sequentia monstrabunt.

395.